

nevére mondom, hogy ilyenkor sokkal inkább a nagy művészt siratom.

Sokszor álmodom is róla mostanában s furá módon mindig azt, hogy szemrehányón néz, hogy haragszik rám valamiért.

S most megmondom, hogy miért haragszik.

Mert itt járt köztünk, itt kallódott, nevetgélt, vagy szenvedett a szemünk előtt s mi nem mutattunk rá, hogy ő az! — íme egy nagyszerű művész! — úgy lehet, még neki magának se mondtuk meg egészen az igazat.

Illetve én igen, — Istenemre, ebben nem vádolhatom magamat, de a többi igazán nem. Minthogy úgy van az, hogy a hétköznapiak nem igen adnak alkalmat az áhitatra. Aztán még irigység is van a világon. Nagyokat falt barátai

és cimborái között, nyögött és sírdogált s oly hétköznapi jelenség az ilyesmi! — az emberek oda se figyelnek, vagy nem is akarnak...

Egyiköket se szállta meg tehát az a templomi csend s szívüknek az az áhitata, mikor le tudják vetni magukról minden ellenségeskedéseiket és hiúságaikat s bátran és szívüknek minden tiszteletével ki tudják mondani a szót, hogy: — íme a nagyszerű művész! amilyen nem sok volt e hazában. S amilyen a munkásoknak itt még nem adatott.

Mert az volt ő, igen az. S magam én: bár, mondom, nem vádolhatom magam ezért, — ennek a végleges véleményemnek én már kifejezést adtam annak idején szóban és írásban... de most a lelkem nyugtáráért újra megteszem.

♦

VOLTAIRE, családi nevén François Marie Arouet, amikor eljött az ideje, hogy kenyerét megkeresse, megbotránkoztatta apját azzal a kijelentéssel, hogy írásból akar megélni. „Az irodalom — mondta M. Arouet — olyan ember foglalkozása, aki haszontalan akar lenni a társadalomra nézve, terhére akar lenni a rókonainak és éhen akar halni.“ Így indult neki Voltaire az irodalmi pályának.